

Opetushallitus
29/041/2015

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto Opetushallitukselle luonnoksesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteiksi

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää Opetushallitusta mahdollisuudesta lausua luonnoksesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteiksi.

Lastensuojelun Keskusliitto pitää varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden rakenteen ja kokonaisuuden kehittämisen suuntaa hyvänä. Perusteita on valmisteltu linjassa esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien kanssa ja ne muodostavat luontevan kokonaisuuden sekä joustavan kasvun ja oppimisen polun varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen. Samalla varhaiskasvatuksen erityispiirteet on huomioitu ja kokonaisuutta pyritty rakentamaan varhaiskasvatustilain laajojen tavoitteiden mukaisesti. On ilahduttavaa, että perusteita työstettäessä on hyödynnetty uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia ja muun muassa lasta kunnioittava ja lapsilähtöinen lähestymistapa välittyy läpi tekstin. Myös varhaiskasvatuksen merkitys lapsen kasvulle, kehitykselle ja hyvinvoinnille on tuotu hyvin esiin. Huhtikuussa 2016 annettujen palautteiden pohjalta kokonaisuutta on edelleen kehitetty ja lukujen rakenteet ovat selkeytyneet ja ne muodostavat aiempaa loogisemmat kokonaisuudet. Kokonaisuutta on myös muokattu niin, että se vastaa aiempaa paremmin varhaiskasvatuksen moninaisuuteen voimassa olevan lain mukaisesti.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Lausunnossaan Lastensuojelun Keskusliitto kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin. Lausunnon sisältö on jäsennetty perusteluonnoksen lukunumerointia käyttäen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ensimmäinen luku tiivistää hyvin perusteiden merkityksen ja kolmiosaisen rakenteen (varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma). Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä, että perusteissa korostetaan paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien merkitystä. Paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia laatiessa tulee ottaa huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat ja se tulee laatia yhteistyössä eri alojen toimijoiden kanssa. Yhteistyö opetus-, kulttuuri- ja vapaa-ajan toimijoiden sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa edesauttaa sitä, että lasten ja perheiden hyvinvointia edistävää työtä ohjataan, johdetaan ja kehitetään yhteistuumin.

Varhaiskasvatuslain (7 §) mukaisesti perusteluonnoksessa todetaan, että päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta vastaa lastentarhanopettaja. Tämä on perusteltua, mutta samalla on tärkeää korostaa, että prosessissa tulee hyödyntää lapsiryhmän koko henkilöstön havaintoja ja näkemyksiä lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta¹. Jaetut havainnot tukevat ja toisaalta myös monipuolistavat näkemystä lapsen kasvusta ja kehityksestä.

Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatuksen tehtävää ja yleisiä tavoitteita koskevaa lukua 2 on kehitetty saadun palautteen pohjalta aiempaa selkeämpään ja loogisempaan suuntaan. Luvussa tuodaan hyvin esille niin varhaiskasvatuksen laaja tehtävä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutena, varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot sekä korostetaan varhaiskasvatuksen monia yhteiskunnallisia tehtäviä. Tekstissä varhaiskasvatuksen tehtäväksi kuvataan lasten kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen yhteistyössä huoltajien kanssa. Lastensuojelun Keskusliitto esittää harkittavaksi, tulisiko tässä nostaa esille myös varhaiskasvatuksen rooli lasten hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisen näkökulma on tuotu esiin myös varhaiskasvatuslain mukaisissa varhaiskasvatuksen tavoitteissa.

On hienoa, että luvussa 2.1, jossa kuvataan varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavia velvoitteita, on huomioitu ihmisoikeussopimukset. Esille on nostettu Euroopan Ihmisoikeussopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus, mutta on tärkeä muistaa, että ihmisoikeussopimuksia on monia muitakin². Lastensuojelun Keskusliitto muistuttaa, että ihmisoikeussopimukset ovat kokonaisuus³. Lapsen ihmisoikeuksien lähtökohtana on se, että kaikki ihmisoikeudet kuuluvat yhtäläisesti lapselle. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen, joka on tärkein lasten ihmisoikeuksia turvaava sopimus, lisäksi lapsia suojaavat siis kaikki ne ihmisoikeudet, jotka sisältyvät yleisiin ihmisoikeussopimuksiin eikä yleisiin ihmisoikeussopimuksiin ole asetettu ikärajoja. Lisäksi useissa ihmisoikeussopimuksissa on lapsia tai alaikäisiä koskevia erityisiä mainintoja tai nimenomaisesti lapsille turvattuja oikeuksia. Lastensuojelun Keskusliitto pitääkin perusteltuna, että näkökulma ihmisoikeussopimusten muodostamasta kokonaisuudesta tuotaisiin tekstissä esiin. Lisäksi maininta YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksesta on perusteltu sen keskeisen roolin vuoksi. Sopimus on Suomessa voimassa lainsäätönsä, joten sen viittaustapaa olisi syytä täsmentää: YK:n lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus SopS 59-60/1991. Keskusliitto esittää, että tässä yhteydessä viitattaisiin myös YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia

¹ Myös hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitoksi annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 341/2014) ja sen 7a§:n perusteluissa todetaan mm. että ” suunnitelman laatiminen perustuu henkilöstön vahvaan ammatillisuuteen, näkemykseen ja arviointiin lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheesta sekä lapsesta vuorovaikutuksen ja systemaattisen havainnoinnin kautta saatuun tietoon”.

² Keskeiset YK:n ihmisoikeussopimukset: <http://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeudet-osana-ihmisoikeuksia/keskeiset-ykn-ihmisoikeussopimukset/> Keskeiset Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukset <http://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeudet-osana-ihmisoikeuksia/keskeiset-euroopan-neuvoston-ihmisoikeussopimukset/>

³ Ihmisoikeussopimusten kokonaisuudesta sekä keskeisimmistä ihmisoikeussopimuksista lisää <http://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeudet-osana-ihmisoikeuksia/>

koskevaan yleissopimukseen (SopS 26-27/2016), joka on lapsen oikeuksien sopimuksen ohella vammaisten lasten kannalta keskeinen ihmisoikeussopimus. Sopimus on juuri tullut voimaan Suomessa (10.6.2016).

Lisäksi alaluvussa 2.1 korostetaan toimitilojen ja toimintavälineiden asianmukaisuutta ja esteettömyyttä. Lastensuojelun Keskusliitto esittää, että lause kirjoitettaisiin muotoon ”Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia ja niissä on huomioitava esteettömyys ja saavutettavuus”. Tämä on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukainen ilmaisu ja se korostaa sitä, että välineiden täytyy olla aidosti kaikkien lasten saavutettavissa. Saavutettavuus edellyttää sitä, että lasten erilaiset tarpeet huomioidaan (mm. erilaiset teknologian mahdollistamat ratkaisut).

Alalukua 2.2, jossa käsitellään varhaiskasvatuksen toimintamuotoja, on muokattu aiempaa selkeämpään ja luvun otsikkoa paremmin vastaavaan muotoon. On tärkeää, että päiväkodeissa toteutettavaa varhaiskasvatusta käsittelevässä kohdassa korostetaan paitsi lastentarhanopettajan kokonaisvastuun, myös lastentarhanopettajien, lastenhoitajien ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteistyön, toiminnan yhteisen suunnittelun ja toteuttamisen merkitystä. Tämä ohjaa työskentelyä oikeaan suuntaan ja siihen, että koko henkilöstön ammattitaitoa ja erilaista osaamista voidaan hyödyntää lasten ja ryhmän parhaaksi.

Alaluvussa 2.4 kuvataan varhaiskasvatuksen arvoperustaa, joka on jaoteltu seuraavien alaotsikoiden alle: lapsuuden itseisarvo, ihmisenä kasvaminen, lapsen oikeudet, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus, perheiden monimuotoisuus sekä terveellinen ja kestävä elämäntapa. Kaikki mainitut ovat sinänsä erittäin kannatettavia ja keskeisiä osia arvoperustaa. Toisaalta teksteissä on tiettyä päällekkäisyyttä, koska mm. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen keskeiset periaatteet ja sisällöt ovat löydettävissä lähes jokaisen otsikon alta. Pohdittavaksi jääkin, tulisiko esim. tekstin alussa avata selkeämmin sitä, mihin esitetty arvoperusta perustuu tai mikä on sen keskeinen viitekehys⁴. Tämän jälkeen avattaisiin arvoperustaa ja sen sisältöjä laajemmin, kuten tekstissä on jo tällä hetkellä tehty. Tämä voisi selkeyttää rakennetta ja poistaa tiettyä päällekkäisyyttä.

Alaluvussa 2.7 on kuvattu kattavasti laaja-alaisen osaamisen osatekijät, joiden tavoitteet kulkevat jatkumona sekä esi- että perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä, että osiossa Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot tuodaan esille mm. tunnetaitojen, oman ja toisen kehon kunnioittamisen, turvataitojen sekä henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtimisen merkitystä. Keskusliitto esittää, että luvussa mainittaisiin myös seksuaalikasvatuksen käsite, joka sisältää edellä mainitut asiat. Tätä voisi tuoda esiin mm. seuraavasti: *”Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lapsille opetetaan turvataitoja ja tietoa omista oikeuksistaan olla turvassa ja sanoa ei mm. ikätasoisesta seksuaalikasvatuksen näkökulmasta.”* Sanan seksuaalikasvatus lisääminen perusteisiin on perusteltua, jotta tähän ammattilaisia askarruttavaan ja heidän usein vaikeaksikin kokemaan asiaan

⁴ Tässä voisi nykyisen tekstin mukaisesti olla mainittuna varhaiskasvatuslain tavoitteet, YK:n lapsen oikeuksien sopimus (sopimuksen on neljä yleistä periaatetta: Syrjimättömyys (artikla 2), lapsen edun huomioiminen (artikla 3), oikeus elämään ja kehittymiseen (artikla 6), lapsen näkemysten kunnioittaminen (artikla 12) sekä YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista.

saataisiin valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta. Lisäksi tai vaihtoehtoisesti termiä voitaisiin avata alaluvussa 4.5 (Kasvan, kehityksen, liikun), jossa käsitellään terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuriin liittyvässä luvussa 3. kuvataan kattavasti ja laajasti niin johtajan ja johtamisen kuin koko yhteisön ja kaikkien sen jäsenten merkitystä toimivan ja osallistavan toimintakulttuurin näkökulmasta.

Toimintakulttuuria käsittelevän luvun alle on siirretty yhteistyötä varhaiskasvatuksessa käsittelevä alaluku (3.3.). Sinänsä siirto voi olla perusteltu, sillä yhteistyöhön ja erityisesti sen toimivuuteen liittyy paljon myös toimintakulttuuriin liittyviä tekijöitä – kuten se, että tavoitteista ja vastuista keskustellaan yhdessä, tunnetaan toisen työ tai luodaan yhteistyössä tarvittavat ja toimivat yhteistyörakenteet. Toisaalta yhteistyöstä opetuksen, liikunnan ja kulttuurin, sosiaalihuollon, lastensuojelun, neuvolatoiminnan ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa säädetään varhaiskasvatuslaissa (11e§) ja säädös on yhteistyöhön velvoittava. Harkittavaksi siis jää, tulisiko yhteistyöstä mainita nykyistä laajemmin myös luvussa 2.1, jossa käsitellään varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavia velvoitteita. On keskeistä, että tarvittaessa varhaiskasvatuksen käytettävissä on laaja monialainen osaaminen ja asiantuntemus. Lapsen hyvinvoinnin kannalta myös perhe on keskeisessä asemassa ja parhaimmillaan monialainen yhteistyö takaa tarvittavan tuen lapselle ja samalla huomio perheen tilanteen ja olosuhteet. Varhaiskasvatuksessa tarvitaan osaamista tunnistaa myös perheen mahdollisia tuen tarpeita sekä tietämystä kunnassa olevista perhepalveluista, jotta perhe osataan tarvittaessa ohjata näiden palveluiden piiriin. Toimivan ja hyvin resursoitun palvelujenvälisen palveluohjauksen avulla perheille voidaan tarjota ja antaa tietoa käytettävissä olevista, lapsen edun ja perheen tarpeiden mukaisista varhaiskasvatusta tukevista palveluista. Toimiva yhteistyö korostuu myös sosiaalihuoltolaissa, jossa tavoitteena on vahvistaa peruspalveluita, ja niissä toteutettavaa ehkäisevää työtä ja varhaista tukea.

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä, että perusteissa korostetaan läpi tekstin esille leikkiä ja sen merkitystä niin lapsen hyvinvoinnin kuin oppimisen näkökulmasta. Oppimisen alueita käsittelevän alaluvun (4.5) *Kasvan, liikun ja kehityksen* osalta Lastensuojelun Keskusliitto esittää, että siinä mainittaisiin seksuaalikasvatus yhtenä terveyteen ja turvallisuuteen liittyvänä tekijänä (s.36). Ko. osiossa tuodaan hyvin esille seksuaalikasvatuksen eri osa-alueita kuten ihmissuhteita ja toisen huomioon ottamista, tunteiden tunnistamista ja turvataitoja, mutta käsitettä itsessään ei mainita. Käsite voitaisiin liittää terveyttä ja turvallisuutta käsittelevään kohtaan esim. seuraavasti: *”Varhaiskasvatuksessa pohditaan lasten kanssa terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten seksuaaliterveyden ja seksuaalikasvatuksen eri osa-alueita, lasten kehontuntemusta, kehoon tutustumista, tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään, henkilökohtaisesta hygieniastaan ja opetetaan turvataitoja.”* Sanan seksuaalikasvatus lisääminen perusteisiin on perusteltua, jotta tähän ammattilaisia askarruttavaan ja heidän usein vaikeaksikin kokemaan asiaan saataisiin valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta.

Kieli- ja kulttuuritietoisuutta varhaiskasvatuksessa käsittelevät asiat on siirretty kokonaan omaan lukuunsa (4.6) mitä voidaan pitää perusteltuna ratkaisuna. Luvussa on tuotu laajasti esille kieleen ja kulttuuriin liittyviä näkökohtia. Luvussa ei kuitenkaan ole huomioitu lapsia, jotka eivät kommunikoi puheella vaan käyttävät kommunikaatioon erilaisia tapoja tai apuvälineitä. Myös tämän näkökulman tuominen esille perusteissa olisi tärkeää. On keskeistä, että aikuiset arvostavat lasten erilaisia tapoja viestiä ja tulla ymmärretyksi sekä tukevat lasta käyttämään hänelle parhaiten soveltuvia kommunikaation keinoja sekä käyttävät niitä myös itse kommunikoidessaan lapselle. Lähtökohtana on, että kaikilla lapsilla on oikeus ilmaista näkemyksiään riippumatta siitä tarvitsevatko he apua ja tukea itsensä ilmaisuun tai millaisia kommunikaatiokeinoja he käyttävät.⁵

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

Tuen järjestämistä koskevassa alaluvussa (5.1) korostetaan varhaiskasvatuksen merkitystä tuen tarpeen varhaisessa tunnistamisessa ja tuen toteuttamisessa. Ohjaavana periaatteena tämä on ehdottoman kannatettava. Lapsen edun näkökulmasta tärkeintä on oikea-aikainen, riittävä ja tarkoituksenmukainen tuki. Tällä hetkellä voimassa oleva lainsäädäntö ei kuitenkaan turvaa lapsen tarvitseman tuen yhdenvertaista toteutumista. Tämä on yksi keskeinen kysymys, joka tulee ratkaista varhaiskasvatuslain jatkovalmistelussa.

Perusteluonnoksessa korostetaan inklusion periaatetta⁶. Periaate on keskeinen, mutta samalla se edellyttää, että lapset saavat yksilöllisesti tarvitsemansa tuen ja tuen tarve myös huomioidaan lapsiryhmiä muodostettaessa. Samoin on ensiarvoisen tärkeää, että niin lapset kuin vanhemmat osallistetaan heidän tosiasiallisen osallistumisensa mahdollistavilla tavoilla. Tämä tarkoittaa mm. kohtuullisia mukautuksia, joilla tarkoitetaan YK:n vammaisten henkilöiden yleissopimuksen mukaan tarvittaessa yksittäistapauksissa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta, ja joilla varmistetaan vammaisten ihmisten mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa⁷. Kohtuullinen mukautus voi henkilön tarpeista riippuen olla esimerkiksi jonkin apuvälineen hankkiminen, selkokielen käyttäminen, henkilökohtainen avustaminen, tilojen uudelleen järjestely tai valaistuksen lisääminen. Lastensuojelun Keskusliitto pitää keskeisenä, että tämä myös keskeinen periaate tuodaan perustetekstissä esiin.

Tekstissä myös korostetaan sitä, että lapsen kehityksen ja oppimisen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa ja tuki annetaan ensisijaisesti erilaisin joustavin järjestelyin lapsen

⁵ Tähän liittyen julkaistaan syyskuun lopulla (27.9.16) laajassa yhteistyössä tuotettu opas ”Vammaisen lapsen näkemysten selvittäminen – opas sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille”. Opas löytyy ko. päivän jälkeen mm. Lskl:n nettisivuilta www.lskl.fi

⁶ Tämä on mainittu myös toimintakulttuurin kehittämistä ja sitä ohjaavia periaatteita käsittelevässä luvussa (3.1), jossa tuodaan esille osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistä ja sen edellytyksiä. Huomiot liittyvät myös siis tähän lukuun.

⁷ Kohtuullisten mukautusten tavoitteena on yhdenvertaisuuden toteutuminen sekä täysimääräinen ja tehokas osallistuminen ja osallisuus yhteiskunnassa. Kohtuullisista mukautuksista säädetään myös yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 15 §:ssä, joka velvoittaa palveluntarjoajaa tekemään asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi.

omassa päiväkotij- ja perhepäivähoitoryhmässä. Esimerkkinä voitaisiin nostaa esiin mm. lapsen kuntoutus, johon voidaan hyvällä suunnittelulla osallistaa myös ryhmän muita lapsia, jolloin sen ei tarvitse olla yhdelle lapselle tarkoitettua erillistä toimintaa.

On hyvä, että yhteistyö lapsen, huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana (5.2) on perusteluonnoksessa omana lukunaan. Perusteluonnoksessa korostetaan, että lasten ja perheiden palvelujen tulee muodostaa tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä. Lisäksi tekstissä olisi syytä korostaa, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tulee sovittaa yhteen toimivaksi kokonaisuudeksi muiden lapselle tehtyjen suunnitelmien kuten esimerkiksi kuntoutussuunnitelman kanssa. Lisäksi lapsen vanhemman tai muun huoltajan mielipiteet ja näkemykset tulee paitsi huomioida tukea arvioitaessa, myös kirjata varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lapsen johdonmukaisen tuen näkökulmasta on myös keskeistä, että tilanteissa joissa varhaiskasvatus toimii avohuollon tukitoimena, ovat varhaiskasvatus ja lastensuojelu sopineet yhteiset tavoitteet työskentelylle. Lähtökohtana on vanhemman tai muun huoltajan suostumus yhteistyöhön.

Alaluku 5.4 käsittelee lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tuen aikana. Pedagogisia ja rakenteellisia ratkaisuja käsittelevässä kohdassa todetaan, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan mm. tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö. Perusopetuslaissa kuten myös Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa vastaavana käsitteenä käytetään ”tulkitsemis- ja avustajapalvelut”. Lastensuojelun Keskusliitto esittää pohdittavaksi, olisiko selkeyden vuoksi myös tässä yhteydessä syytä käyttää samaa käsitettä.

Lausunnon keskeinen sisältö

Lastensuojelun Keskusliitto pitää varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden rakenteen ja kokonaisuuden kehittämisen suuntaa hyvänä. Perusteet pohjautuvat uusimpiin tutkimus- ja kehittämistyön tuloksiin ja varhaiskasvatuksen merkitys lapsen kasvuun, kehitykselle ja hyvinvoinnille on tuotu hyvin esiin. Saadun palautteen pohjalta kokonaisuutta on myös muokattu niin, että se vastaa aiempaa paremmin varhaiskasvatuksen moninaisuuteen voimassa olevan lain mukaisesti.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ensimmäinen luku tiivistää hyvin perusteiden merkityksen ja kolmiosaisen rakenteen. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman merkitys korostuu läpi tekstin ja myös yhteistyön merkitys on tuotu hyvin esiin. Yhteistyö niin opetus-, kulttuuri- ja vapaa-ajan toimijoiden kuin sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa edesauttaa sitä, että lasten ja perheiden hyvinvointia edistävää työtä ohjataan, johdetaan ja kehitetään yhteistuumin. Keskusliitto pitää perusteltuna, että myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa käsittelevässä tekstissä korostettaisiin nykyistä vahvemmin yhteistyön merkitystä. Suunnitelman laatimisesta vastaa lastentarhanopettaja, mutta samalla on keskeistä, että prosessissa hyödynnetään koko tiimin havainnot ja näkemyksiä. Jaetut havainnot tukevat ja toisaalta myös monipuolistavat näkemystä lapsen kasvusta ja kehityksestä.

On hienoa, että perusteissa huomioidaan ihmisoikeussopimukset varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavina velvoitteina (luku 2.1). Lastensuojelun Keskusliitto muistuttaa, että ihmisoikeussopimukset ovat kokonaisuus. Lapsen ihmisoikeuksien lähtökohtana on se, että kaikki ihmisoikeudet kuuluvat yhtäläisesti lapselle. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen, joka on tärkein lasten ihmisoikeuksia turvaava sopimus, lisäksi lapsia suojaavat siis kaikki ne ihmisoikeudet, jotka sisältyvät yleisiin ihmisoikeussopimukseen eikä yleisiin ihmisoikeussopimukseen ole asetettu ikärajoja. Lisäksi useissa ihmisoikeussopimuksissa on lapsia tai alaikäisiä koskevia erityisiä mainintoja tai nimenomaisesti lapsille turvattuja oikeuksia. Lastensuojelun Keskusliitto pitää perusteltuna, että näkökulma ihmisoikeussopimusten muodostamasta kokonaisuudesta tuotaisiin tekstissä esiin. Lisäksi keskusliitto pitää perusteltuna, että yksittäisistä ihmisoikeussopimuksista mainittaisiin YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen lisäksi myös YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus.

Perusteluonnoksessa kuvattu varhaiskasvatuksen arvoperusta (luku 2.4) on kannatettava ja kaikki mainitut osa-alueet sen keskeisiä osia. Tekstissä on kuitenkin tiettyä päällekkäisyyttä, sillä mm. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen keskeiset periaatteet ja sen sisältöjä on löydettävissä lähes jokaisen otsikon alta. Lastensuojelun Keskusliitto esittää harkittavaksi luvun rakenteen selkiyttämistä niin, että luvun alussa tuotaisiin esille se mihin arvoperusta pohjautuu ja mikä on sen keskeinen viitekehys. Tämän jälkeen voitaisiin avata arvoperustaa ja sen sisältöä laajemmin kuten tekstissä on nytkin tehty. Tämä voisi selkeyttää rakennetta ja poistaa tiettyä päällekkäisyyttä.

Toimintakulttuuria käsittelevässä luvussa (luku 3) on kattavasti käsitelty niin johtajan ja johtamisen kuin koko yhteisön merkitystä toimivan ja osallistavan toimintakulttuurin näkökulmasta. Toimintakulttuuria siirtävän luvun alle on myös siirretty kokonaisuudessaan yhteistyötä varhaiskasvatuksessa käsittelevä alaluku. Sinänsä siirto voi olla perusteltu, mutta samalla Lastensuojelun Keskusliitto esittää harkittavaksi, tulisiko yhteistyöstä mainita nykyistä laajemmin myös luvussa 2.1, jossa käsitellään varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavia velvoitteita. On keskeistä, että tarvittaessa varhaiskasvatuksen käytettävissä on laaja monialainen osaaminen ja asiantuntemus. Parhaimmillaan monialainen yhteistyö takaa tarvittavan tuen lapselle sekä huomioi perheen tilanteen ja olosuhteet.

Perusteluonnoksessa korostetaan inklusion periaatetta (luvut 5.1 ja 3.1). Periaate on keskeinen, mutta samalla se edellyttää, että lapset saavat yksilöllisesti tarvitsemansa tuen ja tuen tarve myös huomioidaan lapsiryhmiä muodostettaessa. Samoin on ensiarvoisen tärkeää, että niin lapset kuin vanhemmat osallistetaan heidän tosiasiallisen osallistumisensa mahdollistavilla tavoilla. Tämä tarkoittaa mm. kohtuullisia mukautuksia, joilla tarkoitetaan YK:n vammaisten henkilöiden yleissopimuksen mukaan tarvittaessa yksittäistapauksissa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta, ja joilla varmistetaan vammaisten ihmisten mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Keskusliitto pitää tärkeänä, että tämä keskeinen käsite tuodaan perustetekstissä esiin. Lisäksi perusteissa tulee nykyistä paremmin huomioida ne lapset, jotka eivät kommunikoi puheella vaan käyttävät kommunikaatioon erilaisia tapoja tai apuvälineitä (luku 4.6).

Lisäksi Lastensuojelun Keskusliitto esittää, että perusteluonnoksessa mainitaan seksuaalikasvatuksen käsite. Tekstissä on jo nyt tuotu hyvin esille mm. seksuaalikasvatuksen eri osa-alueita, mutta käsitettä itsessään ei mainita. Käsitteen lisääminen perusteisiin on perusteltua, jotta tähän ammattilaisia usein askarruttavaan ja heidän usein vaikeaksikin kokemaan asiaan saataisiin valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta (luvut 2.7 ja 4.5).